

Cultura omeniei la 1 decembrie 1918 – Episcopul Iuliu Hossu și Biserica Greco-Catolică a românilor transilvăneni

P. S.MIHAI Frățilă
Episcop greco-catolic de București

În aula Academiei Române, sub portretul academicianului Timotei Cipariu, preot unit, greco-catolic, de la Blaj, e o mare bucurie pentru mine să rememorez un eveniment crucial al istoriei României la care Biserica greco-catolică a avut parte activă.

Biserica Română Unită a propus credincioșilor prin Evanghelie un anumit fel de a trăi prin: un învățământ, un angajament social, de-a dreptul politic, atunci când era cazul de a apăra drepturile fundamentale ale persoane. În Transilvania, unde conviețuirea mai multor etnii și confesiuni a creat un microcosmos al respectului reciproc, cu tot dramatismul istoriei, Biserica Greco-Catolică românească a contribuit constant, odată cu formarea unei conștiințe naționale pentru românii ardeleni, la construirea unei culturi a omeniei pentru toată suflarea românească.

În lăcașurile de cult și în școlile parohiale s-a creat astfel de-a lungul anilor o cultură de masă, ale cărei preocupări pentru latinitatea limbii și identitatea creștină de tip bizantin, așa-numita „lege românească”, schițau personalitatea unui popor fără drepturi civile. Aceste două principii s-au regăsit de altfel ca fundament al tuturor inițiativelor pentru emanciparea națională a românilor, indiferent de confesiune.

Episcopul greco-catolic Iuliu Hossu al Gherlei, născut în 1885, este cel care a citit la Alba-Iulia rezoluția unirii Transilvaniei cu țara mamă, făcând parte apoi din delegația celor 4 ardeleni – 2 uniți (el cu Vaida-Voievod) și 2 ortodocși (episcopul Miron Cristea și Vasile Goldiș) – care au dus proclamația unirii regelui Ferdinand la București. A fost închis și arestat, treizeci de ani mai târziu, în Bucureștiul pe care-l numea cu simplitate „Sionul împlinirii naționale”. Iuliu Hossu, membru de onoare al Academiei abia în 1945, scriindu-și în domiciliul obligatoriu de la mănăstirea Căldărușani amintirile de închisoare, publicate abia în 2003, ni se descoperă ca om de

discernământ și de mare ținută morală, aducându-ne în atenție un accent al mărturiei extrem de prețios: absența oricărei urme de resentiment și a spiritului de revanșă. Scrise pentru urmași, paginile memoriilor sale au intenția clară de a-L preamări pe Dumnezeu, „*cel care a revărsat harul și mângâierea, într-un timp în care cel rău căuta să plece și să clatine, pe calea sfântă a Crucii*”, generația din care episcopul făcea parte. Cel mai de preț diamant al luptei sale nu e cum s-ar crede rezistența, ci, așa cum o spune el însuși : „*a ierta și a face binele de-apropelui, pe toți ni i-a făcut deaproape Domnul, acestea sunt actele suzeranității noastre cu care ne-a investit Domnul*”¹. Suflet generos, Iuliu Hossu, decedat în 1970, după 22 de ani de închisoare, amintește trecutul numai pentru a oferi iubirea lui Hristos și a ierta, depășind formalismul, publicitatea sau recompensele distribuite de lume.

Știam că 1 decembrie 1918 a fost făcut din multe jertfe, știam că nu era o simplă potriveală legătura cu Roma a unei părți creștine românești din Ardeal, intuiam că universul credinței provine dintr-o extraordinară moștenire spirituală, dar mărturisesc cu stupoare că nu credeam să fie atât de puțin cunoscută și înțeleasă. Evocând generația mării uniri, cu crezurile sale sufletești – care nu pot fi considerate accidentale - trebuie să constatăm că prospețimea perenă a Evangheliei și onestitatea față de ea ne mai pot cuceri încă sufletul.

Și, iată, că istoria vie continuă să fie scrisă de persoane, de alegerile și de gesturile lor cotidiene. Iar memoria ființelor și a lucrurilor ne întreține bucuria legăturii cu trecutul, confirmând prezentul păstrător al prezenței lui Dumnezeu care ne oferă astfel viitorul. Mesajul personajelor care au făurit actul de la 1 decembrie 1918 la Alba-Iulia ne confirmă astfel că tot ceea ce însumăm în viața aceasta depinde de conștiința de a arăta că nimicul din noi primește statură și demnitate de la îndurarea lui Dumnezeu și de la alegerile pe care le facem.

Crezul interior și apartenența confesională nu au fost accidentale – cum s-a spus la sosirea comuniștilor și pe durata dictaturii, dar și după 1990. Mulți spun că,

¹ Iuliu Hossu, *Credința noastră este viața noastră. Memoriile cardinalului Iuliu Hossu*, Cluj-Napoca, 2003, p. 244.

de fapt, între greco-catolici și ortodocși nu sunt diferențe rituale. Comportarea cuiva în fața provocărilor sufletești și a încercării confirmă însă că nu te salvează obligatoriu apartenențele culturale, fiindcă ceea ce numim conștiință nu e ceva aleatoriu și nici expresia unor formalități exterioare.

A realiza că merită să spui adevărul, fiindcă adevărul oricum va ieși la iveală, este o realizare în primul rând interioară. Asta înseamnă că lucrurile au un alt tip de fundament decât cel pe care îl exprimă opțiunile trecătoare și interesele. Francois de la Rochefoucauld, moralistul francez al secolului al XVII, spunea că *„adevăratul și perfectul curaj este acela de a face și fără martori ceea ce ai fi capabil să faci în fața tuturor”* (*le vrai et le parfait courage est faire sans témoins ce que on serait capable de faire devant tous*). Adevărul are răbdarea și perseverența de a ieși la lumină, iar beneficiarii viitorului au șanse majore de a ști ce s-a întâmplat. Episcopul Iuliu Hossu s-a dedicat bucuros pentru ceilalți prin zestrea primită de la Biserica Greco-catolică ce și-a lăsat inexorabil pecetea în istoria românească prin căutarea oiței pierdute, cheltuindu-și tezaurul, zidind școli și caractere.

Orice Biserică are un cuvânt greu în societate dacă nu se ocupă în primul rând de ordinea lumii, nici măcar de precepte, ci se dedică păstrării în suflete a tainei și practicii sacrificiului, a simțului riscului sufletesc și a pierderii vieții pentru Isus și Evanghelie. Cultura omeniei presupune, așadar, sacrificiul și mai puțin cifrele.

Biserica episcopului Iuliu Hossu, Biserica Greco-Catolică este mică astăzi. Ea a supraviețuit persecuției, și, har Domnului, nu este o piesă de anticariat. Lucrarea sa istorică rămâne mărturie în actul unionist de la Alba-Iulia și rezistența morală a persecuției comuniste. Cred că nu e puțin dacă Biserica Unită a ales să piardă aproape totul pentru a rămâne fidelă omeniei lui Hristos.

Iuliu Hossu, cardinalul, dar și generația sa, s-au considerat onorați să sufere nu numai pentru Biserica sa, ci și pentru neam, care adesea s-a arătat în istorie puțin atent când a fost vorba de recunoștința față de valori. Imaginea publică a episcopului Hossu pentru Biserica universală a ilustrat mult mai târziu primirea purpurei de cardinal, oferită de papa Paul al VI-lea, dar prețul cel adevărat a fost zestrea patimilor din infernul persecuției anticreștine.

Pentru lumea noastră lucrurile par să supraviețuiască exclusiv prin influență și putere. Până și oameni, adepți al bunului simț sau al respectului istoriei au putut să cadă și cad din cauza amorului propriu. Se întâmplă să vorbim azi despre 1 decembrie 1918 într-un context de neimaginat până acum două săptămâni. La straja țării, prezența unui român, etnic german, ar trebui să ne ofere o mai bună detașare de prejudecăți, de interese dar, mai ales, să ne inspire o justă apreciere a jertfelor trecutului și a diversității. Ceea ce e sfânt este și azi, fiindcă a fost ieri și va fi mâine:

cele bune rezistă cu adevărat în orice epocă prin generozitatea oamenilor cu principii, scriși, prin urmare, de omenie.

Cultura omeniei românești a fost și trebuie să rămână un loc consacrat dialogului clădit prin sacrificii și respectul diversității. Lumea transilvană poate părea provincială de aici, de la București, dar tipologia sa ne poate inspira pentru a medita asupra altruismului românesc care nu poate izvorî din ghetto-uri. Sacrificiul sau dăruirea dezinteresată pentru celălalt nu sunt o meserie. Rodnicia omului depinde în mare parte de putința sa de a se pune în discuție. Suntem mai buni, mai dreți, înainte de a citi sondajele, suntem mai doritori de cinste sau de bine?

Orice viață de om este o minune a răbdării. Acest adevăr al lui Dumnezeu, potrivit căruia creștinul este cel ce cultivă răbdarea doar prin truda încercării, ne oprește în mod providențial să mărginim moștenirea generației unirii la vanitatea vreunui monument. Această demnitate a răbdării Crucii și nu supunerea de robi, continuă să ne-o spună și astăzi oamenii din câmpia Ardealului care ne-au făurit patria. Iuliu Maniu, Vaida-Voievod, Vasile Lucaciu, Iuliu Hossu, Pop de Băsești, Valer Pop, Ion Bianu, Ion Agârbiceanu, George Coșbuc, Ovid Densușianu, Iuliu Hațieganu sunt doar câțiva din acei greco-catolici români, cel puțin la fel de buni și onești ca frații lor ortodocși. Biserica Unită i-a educat pe oameni să trăiască în omenie și să fie buni români. Fiii săi au trăit pretutindeni aceeași bucurie și credință că libertatea le-a fost adevărul, iar speranța îndrăzneala de a fi crescut pierzând.

Mulțumindu-vă pentru răbdare, închei spunând că înaintașii noștri au așteptat o Românie unită, în care toți românii, indiferent de etnie sau confesiune religioasă, să se bucure de drepturi egale. Biserica Română Greco-Catolică continuă să creadă cu fermitate și speranță că *opus justitiae pax*, iar prestața instituțiilor noastre pornește din alteritatea bunului simț și omenia vieții. Și, în sfârșit, că orice jubileu istoric presupune din partea noastră o alegere favorabilă demnității și speranței pentru lucrarea Adevărului în neamul nostru.

„La mulți ani, România, la mulți ani Academiei, la mulți ani omeniei”!

Comunicare susținută la sesiunea solemnă „Marea Unire de la 1918” în ziua de 28 noiembrie